

# Archaizm podhalański

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M865.gif&title=Leksykon&caption=Zasięg archaizmu podhalańskiego. Oprac. A. Krawczyk-Wieczorek na podstawie: Dejna 41.} Archaizm podhalański (grec. archaismós z archaios &lsquo;dawny&rsquo;) &ndash; wymowa typu s<sup>y</sup>ba, syiba, s&rsquo;iba (ale nie: śiba), pomiyndz<sup>y</sup>, z<sup>y</sup>vy, c<sup>y</sup>tać, chłopc<sup>y</sup> = szyba, pomiędzy, żywy, czytać, chłopcy. Polega na zachowaniu pierwotnej samogłoski i (w języku ogólnym w tej pozycji y od XVI w.) w kontynuantach dawnych prasłowiańskich połączeń \*sz&rsquo;i, \*ż&rsquo;i, \*cz&rsquo;i (czyli w zapisie fonetycznym \*&scaron;i, \*ž i, \*č). W połączeniach tych spółgłoski dźwiękowe cz, ż, sz następnie uległy mazurzeniu. Utrzymanie się samogłoski i, nawet mimo mazurzenia, sprzyjało rozszerzeniu się takiej wymowy także na dawne połączenia sy, zy, np. s<sup>y</sup>n, naz<sup>y</sup>wać. Archaizm podhalański występuje na Podhalu i w części Pogórza; od gór i Popradu po okolice Nowego Targu, Rabki aż po Myślenice. Grupy szy, ży (ale zarazem sy, zy) istnieją ponadto na niemazurzącym Śląsku (na pograniczu czeskim), grupa rzy (fonetycznie ř) jest zachowana w Beskidach i na całym Śląsku: narzyndzia, rzecy, rozrzucone (w pisowni fonetycznej: nar<sup>y</sup>ndźa, ř<sup>y</sup>cy, roz<sup>y</sup>cone). Por. Archaizmy fonetyczne, Frykatywne r.